

**gemeente
vaals**

RAADSVOORSTEL

Agendapunt nr. 2024-WV-077/9
Raadsvergadering 16 december 2024

Datum: 8 november 2024
Portefeuillehouder: J.P. Verbeek-Benink

Documentnummer: 24.0032585

Zaak:

Aan de Raad van de gemeente Vaals

Onderwerp

Meerjaren Investeringsplan Openbare Ruimte & Uitgangspuntennotitie Afkoppelstrategie & Masterplan Openbare Ruimte

Voorstel

1. Het Meerjaren Investeringsplan Openbare Ruimte (bijlage 1) vast te stellen.
2. De Uitgangspuntennotitie Afkoppelstrategie (bijlage 2) vast te stellen.
3. Het Masterplan Openbare Ruimte (bijlage 3) vast te stellen.
4. Voor het buitengebied in 2025 in nauw overleg met de eigenaren/terreinbeheerders een gedragen ontwikkelingsrichting te formuleren, rekening houdend met de eisen van klimaatadaptatie, Kaderrichtlijn Water en aanwezige functies.
5. De meerlast als gevolg van de investeringen in 2025 te verwerken in een begrotingswijziging 2025.

Samenvatting

Het Meerjaren Investeringsplan Openbare Ruimte en de uitgangspuntennotitie Afkoppelstrategie voorzien in een technisch en financieel kader voor groot onderhoud aan wegen en riool, en geven op deze wijze invulling aan de kaders onder het Masterplan Openbare Ruimte, die de gemeenteraad op 10 juli 2023 vastgesteld heeft. Basis van het Meerjaren Investeringsplan zijn onderzoeken en data die leiden tot objectieve beoordelingen van dat wat in de planperiode aangepakt moet worden en dat wat nog uitstel kan hebben. De Uitgangspuntennotitie Afkoppelstrategie voorziet in een aanpak waarbij Vaals voldoet aan de eisen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) die toeziet op de kwaliteit van oppervlakte- en grondwater.

Door een koppeling te leggen met reconstructiewerkzaamheden en groot onderhoud aan wegen en riool, zijn we in staat om slimme keuzes te maken. Dat slimme karakter van de keuzes komt ook naar voren in de link die gelegd wordt met de aanpak van de effecten van klimaatverandering: droogte, toenemende hitte en wateroverlast.

Aanleiding / probleem / behoefte

Vaals heeft een achterstand opgelopen voor wat betreft de noodzakelijke investeringen in de openbare ruimte, met name in de vorm van groot onderhoud aan wegen en riool. Het voorliggende Meerjaren Investeringsplan Openbare Ruimte en de Uitgangspuntennotitie Afkoppelstrategie voorzien in een technisch en financieel verantwoorde wijze waarop die achterstand ingelopen kan worden. Tevens biedt het programma de gelegenheid om andere prioriteiten gekoppeld te realiseren. Daarbij kan gedacht worden aan maatregelen gericht op het zo beheersbaar mogelijk maken van de effecten van klimaatverandering: hittestress, droogte en wateroverlast.

Relatie met Masterplan Openbare Ruimte

In december 2023 is door uw raad het besluit aangehouden om tot vaststelling over te gaan van het Masterplan Openbare Ruimte, en daarmee de beleidsmatige criteria en integrale afwegingsmethode leidend te maken voor: de uitgangspuntennotitie afkoppelstrategie, het Meerjaren Investeringsplan (MIP) en de beheers- en onderhoudsplannen. Het niet kunnen overzien van de financiële consequenties van de besluitvorming, was een van de redenen om het besluit rondom het Masterplan aan te houden. Gelet hierop is gestart met het uitwerken van de genoemde deelplannen. Voor het beheer en onderhoud heeft uw raad in juni 2024 besloten tot vaststelling van het meerjarig beheer- en onderhoudsprogramma openbare ruimte (inclusief financieel kader). Middels onderhavig voorstel ligt ter besluitvorming aan u voor: de Uitgangspuntennotitie Afkoppelstrategie en het MIP. Het MIP is daarbij voorzien van een financiële doorvertaling van de geprioriteerde investeringen. Door deze concrete financiële en planmatige vertaling van de prioriteiten wordt tegemoet gekomen aan de argumentatie die onder het eerder uitstel van besluitvorming inzake het Masterplan Openbare Ruimte lag.

Tijdens de raadsbehandeling in december 2023 zijn ook vraagtekens geplaatst bij het feit dat het buitengebied niet meegenomen is in het kader van het Masterplan en heeft het College op dit punt een toezegging gedaan. Desondanks is het buitengebied niet meegenomen in het Masterplan dat nu ter besluitvorming voorligt.

Voor deze keuze pleit een aantal argumenten. Het belangrijkste argument is dat de aanpak van de openbare ruimte, i.c. de wegen en het riool, in de kernen het merendeel van het financieel beslag vraagt. Daarnaast leiden de prioritaire projecten in de kernen tot directe positieve effecten op de gevolgen van de klimaatverandering: minder wateroverlast, minder verdroging, bestrijding van hittestress. Gevolgen die in het grotendeels onbebouwde buitengebied een stuk minder voelbaar zijn. Voor wat betreft het buitengebied hebben we daarnaast te maken met een relatief klein aantal terreinbeheerders die grote delen van het buitengebied in eigendom hebben en die dus zeer bepalend zijn voor inrichting, gebruik en beheer van het buitengebied. Dat vraagt een afgestemde aanpak van het onderhoud en beheer van het buitengebied en veeleer een aanpak die niet zozeer op kaders gebaseerd is, als wel een aanpak gebaseerd op specifieke (eigendoms)verhoudingen en aanwezige functies en invulling van die functies. Daarvoor heeft de gemeenteraad in het recente verleden een aantal instrumenten in het leven geroepen: de aanpak van landschapselementen, actieve deelname aan het grensoverschrijdende Bocage-landschap en het Ontwikkelingsfonds Buitengebied. Ook het principebesluit om de mogelijkheden van halfverharding van verbindende veldwegen te onderzoeken moet in dit kader genoemd worden.

Om deze, van het Masterplan afwijkende aanpak te ontwikkelen stelt het College voor om met de betreffende eigenaren in het buitengebied een overleg op te starten ten einde een gezamenlijke gebiedsgerichte ontwikkelingsrichting op te stellen en die in de 2^e helft 2025 aan de gemeenteraad voor te leggen.

Grote opgaves vragen om een andere aanpak

Op dit moment staan we voor een groot aantal opgaven als: de klimaatverandering, de energietransitie, een gezonde leefomgeving en toekomstbestendige bereikbaarheid. In het beheer van de openbare ruimte moeten we invulling geven aan deze opgaven. In de deelplannen staat weergegeven hoe we deze uitdagingen zo efficiënt mogelijk oppakken, waarbij de huidige opgave vraagt om een andere aanpak:

praktische vertaling van gemeentebrede ambities naar de bijdrage die ons beheer eraan kan leveren; afwegen, prioriteiten stellen en keuzes maken op doelen die we willen bereiken; structurele aanpak om de kwaliteit in de openbare ruimte op peil te kunnen houden; extra aandacht voor de openbare ruimte zodat we kapitaalvernietiging voorkomen.

Een Meerjaren Investeringsplan zorgt er voor dat noodzakelijke investeringen in de openbare ruimte voorzienbaar zijn. Dat is enerzijds nodig om ambitieniveau en capaciteit in evenwicht te houden, anderzijds ook om de financiële druk vanuit de investeringen op een verantwoorde wijze in de begroting te spreiden. De eerlijkheid gebiedt om te stellen dat met dit Meerjaren Investeringsplan de in de afgelopen jaren opgelopen achterstand op een technisch en financieel verantwoorde wijze wordt ingelopen. Basis van dit Meerjaren Investeringsplan zijn onderzoeken en data die leiden tot objectieve beoordelingen van dat wat in de planperiode aangepakt moet worden en dat wat nog uitstel kan hebben.

Bij de beoordeling van de noodzakelijke investeringsprojecten wordt gekeken naar techniek, onderhoudssituatie, koppelkansen én financiële draagkracht. Daar waar nodig en mogelijk koppelen we noodzakelijke werkzaamheden aan weg, riool en afkoppelstrategie aan elkaar. Dat levert efficiencyvoordeel op en minder overlast voor de bewoners. Op basis van de levensduur en inspectiegegevens wordt de urgentie van ingrijpen bepaald. Reconstructies zijn als investering duur en drukken jarenlang als kapitaallasten op de exploitatiebegroting. Daarnaast wordt ook gekeken naar de personele capaciteit; zowel in de eigen organisatie als in de markt. De voorliggende fasering, zoals die in bijlage 1 schematisch opgenomen is wordt als haalbaar en realistisch ingeschat.

Afkoppelen is het scheiden van afvalwater en hemelwater, waarbij het afvalwater via het riool richting zuiveringsinstallaties gaat en hemelwater infiltreert of loost op oppervlaktewater. Hierbij zijn de waarden waaraan de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater moet voldoen vanuit de Kaderrichtlijn Water, bepalend. Afkoppelen is kostbaar en is ook niet overal mogelijk, waardoor keuzes gemaakt moeten worden.

De voorzieningen onder de grond vergen stevige investeringen en leveren stevige overlast voor de bewoners op. Vandaar de koppeling met noodzakelijke werkzaamheden aan weg en riool. De voorzieningen boven de grond hebben over het algemeen een stevig ruimtebeslag en zijn in concurrentie met andere ontwikkelingen die ook aanspraak doen op de toch al schaarse ruimte. Om aan al deze grootheden tegemoet te komen, is een afkoppelstrategie ontwikkeld (bijlage 2). Door een koppeling te leggen met reconstructiewerkzaamheden en groot onderhoud aan wegen en riool, zijn we in staat om slimme keuzes te maken. Dat slimme karakter van de keuzes komt ook naar voren in de link die gelegd wordt met de aanpak van de effecten van klimaatverandering: droogte, toenemende hitte en wateroverlast.

De slimme keuzes krijgen per project vorm door middel van een afgewogen beoordeling: welk probleem speelt ter plekke? Draagt afkoppeling voldoende en daadwerkelijk bij aan oplossing van het probleem? Zetten we onze middelen en technieken zo doelmatig en kosten efficiënt mogelijk in? De beoordeling doen we zoveel mogelijk op basis van harde data. Leidend zijn de stroomgebieden die (regionaal) gedetailleerd in kaart gebracht zijn en die een objectief beeld vormen van de meest urgente locaties. Tevens hanteren we uitsluitend technieken die zich in de praktijk reeds bewezen hebben. Tot slot moeten de ingrepen logisch aansluiten op de reeds bestaande afkoppelingen uit het verleden.

Gevolgen

Financiële gevolgen en dekking

De opgevoerde projecten in het Meerjaren Investeringsplan Openbare Ruimte zijn financieel doorgerekend op kengetallen. Op basis van kengetallen is een globale raming tot stand gekomen inzake de te verwachten kosten van de benoemde projecten. Om die globale raming hard te maken, is een voorbereidingskrediet nodig. Met het voorbereidingskrediet worden alle noodzakelijke onderzoeken uitgevoerd (zoals bijvoorbeeld: een bodemonderzoek, inmeting van het gehele project, ecologische quickscan, bomeninventarisatie ed). Op basis van de onderzoeksresultaten kan vervolgens een harde raming per project opgesteld worden.

De opgenomen voorbereidingskredieten zijn tot stand gekomen op basis van voorbereidingskosten van vergelijkbare projecten de afgelopen jaren bij projectvoorbereidingen. Indien uit de voorbereidingsfase naar voren komt dat de globale raming in de begroting onvoldoende is, zal een raadsvoorstel voor een aanvullend krediet voorgelegd worden.

Jaarlijks kan er sprake zijn van afwijkingen tussen de geraamde investeringsbedragen en de daadwerkelijke realisatiekosten. Analyse leert dat dit verklaard wordt door diverse (externe) factoren. Voor verschillende onderdelen is capaciteit een groeiend risico. De beschikbaarheid van eigen

mensen en aannemers met de juiste kennis en competenties is vaker een knelpunt evenals de beschikbaarheid van materieel en materiaal. Daarbij is zeker in de afgelopen jaren de loon- en prijsstijgingen groter en onvoorspelbaarder dan voorheen.

We streven erna om in de jaarlijkse Planning en Control cyclus de raad inzicht te geven in de projecten. Bij de voorjaarsnota wordt de raad van een update voorzien. De eerstvolgende update staat gepland voor 2026.

In de meerjarenbegroting zijn budgetten voor groot onderhoud openbare ruimte opgenomen. Hieronder treft u een overzicht aan van de in de begroting opgenomen budgetten (en vertaling naar jaarlijkse kapitaallasten) en de raming vanuit het Meerjaren Investeringsplan Openbare Ruimte.

In onderstaande overzicht treft u op basis van de ramingen (1e blokje) en het reeds in de begroting opgenomen investeringsvolume het effect op de exploitatie aan (2e blokje). Met de aangegeven prioritering vervalt niet het in de begroting reeds opgenomen investeringsvolume, maar wel de concrete projecten.

Investeringsuitgaven	Totaal	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
Plan									
fase 1	1.650.000	150.000	1.500.000						
fase 2	1.746.000		170.000	1.576.000					
fase 3	1.100.000		150.000	950.000					
fase 4	650.000			150.000	500.000				
fase 5	1.264.000					176.000	1.088.000		
fase 6	1.986.000						176.000	1.810.000	
solitaire wegen	2.198.000	1.054.000	353.000	386.000	306.000	99.000			
Totaal	10.594.000	1.204.000	2.173.000	386.000	2.982.000	599.000	176.000	1.264.000	1.810.000

Legenda	
voorbereidingskrediet	€ bedrag
krediet uitvoering	€ bedrag

Exploitatie	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032
kapitaallasten investeringen	-12.988	-103.253	-158.587	-280.538	-359.974	-456.282	-471.834	-366.010
vervallen kapitaallast onderstaande kredieten	-	139.485	215.944	210.530	210.530	210.530	210.530	210.530
totaal kapitaallasten	-12.988	36.232	57.357	-70.007	-149.444	-245.752	-261.304	-155.480
Ten laste van rioolheffing (budgetneutraal) ¹	-1.188	1.420	23.870	-51.794	-52.886	-116.351	-129.380	-18.288
Mutaties in het begrotingssaldo**	-11.800	34.812	33.487	-18.213	-96.558	-129.400	-131.924	-137.192

* (de lasten begroot op taakveld riolen en pompgemalen worden gedekt door de rioolheffing en worden daarom budgettair neutraal begroot)

** (de lasten die invloed hebben op het begrotingssaldo worden begroot op taakveld infrastructuur)

Kredieten waarvan de kapitaallasten zijn vervallen	Gevoteerd krediet
	Bedrag
Wegreconstructie en rioolveranging Camilluspark	1.485.000
Wegreconstructie en rioolveranging Schoolstraat Lemiers	765.000
Wegreconstructie en rioolveranging Zev ensterweg	410.000
Wegreconstructie en rioolveranging Iimgardstraat	431.000
Wegreconstructie en rioolveranging St. Martinusstraat	593.000

In onderstaand overzicht treft u een tweetal berekeningen aan op basis van de ramingen voor wat betreft het effect op de rioolheffingen.

	Begroting 2025				2032
Lasten taakveld rioleringen en pompgemalen (lagere indicatie)	€ 1.596.759	€ 1.642.136	€ 1.718.567	€ 1.925.741	Deze ontwikkeling leidt tot een stijging van € 67 van de rioolheffing in de periode 2025-2032 (gemiddeld € 11 pj)
Indicatie stijging percentage (lagere indicatie)		0,4%	6,0%	12,1%	
Indicatie gemiddelde stijging van het tarief tarief (lagere indicatie)	€ 259	€ 260	€ 276	€ 309	
Lasten taakveld rioleringen en pompgemalen (hogere indicatie)	€ 1.596.759	€ 1.642.136	€ 1.783.567	€ 2.055.741	Deze ontwikkeling leidt tot een stijging van € 100 van de rioolheffing in de periode 2025-2032 (gemiddeld € 14 pj)
Indicatie stijging percentage (hogere indicatie)		0,4%	10,0%	15,3%	
Indicatie gemiddelde stijging van het tarief tarief (hogere indicatie)	€ 259	€ 260	€ 286	€ 330	

Alternatieven

Investeringsen in de openbare ruimte vallen onder maatschappelijk nut: de objecten genereren geen middelen en hebben daarom geen economisch nut, maar leiden wel tot grote maatschappelijke waarde voor de gemeente: leefbaarheid, veiligheid, bereikbaarheid enz.

Investeringsen in de openbare ruimte zijn typisch investeringen die veel kosten met zich meebrengen. Deze kosten zullen geactiveerd en meerjarig worden afgeschreven.

Gelet hierop is dus het enige alternatief een temporisering van de uitvoering van het Meerjaren Investeringsplan Openbare Ruimte. Dit betekent dat de financiële druk vanuit de investeringen naar de toekomst doorgeschoven worden. Een ander risico is dat meer kosten gemaakt moeten worden voor tijdelijke reparaties in afwachting van een reconstructie.

De afkoppelstrategie heeft financiële consequenties die door vertaald worden in de rioolheffing. Alles wat particulier afgekoppeld wordt betekent in wezen een verlichting van de openbare afkoppelstrategie en dus minder kosten die doorberekend moeten worden. Het aanbod van een afkoppelsubsidie voor private mogelijkheden is geen groot succes gebleken. De gemeenteraad heeft eerder het voorstel van verplichte afkoppeling door private eigenaren afgewezen. Daarmee is de basis voor een verantwoorde uitruil tussen afkoppelstrategie en private afkoppeling afwezig.

Planning, uitvoering en evaluatie

Conform planning in het Meerjaren Investeringsplan Openbare Ruimte.

Communicatie

Algemeen

Middels de reguliere kanalen.

Participatie

De grootschalige renovatieprojecten worden als apart project ingericht, inclusief intensieve communicatie en participatie van de directe bewoners.

Bijlagen

Naam bijlage	Documentnummer	(Zaak)dossier
Bijlage 1: Projecten investeringslijst (MIP)	24.0032801	
Bijlage 1 MIP Prioriteiten Vaals	24.0032802	
Bijlage 2 MIP prioriteiten Vijlen	24.0032803	
Bijlage 2: De Uitgangspuntennotitie Afkoppelstrategie	24.0033090	
Bijlage 1 Schema Stroomgebieden HWA	24.0033070	
Bijlage 2 Projectenkaart	24.0033071	
Bijlage 3: Masterplan Openbare Ruimte	23.0021597	